

Bodnár Gyula (főszerk.)

Katedra (Misad Katalin)

KATEDRA ALAPÍTVÁNY. DUNAJSKÁ STREDA. SZLOVÁKIA. 1994–

Katedra – a szlovákiai magyar pedagógusok és szülők lapja

„A nyelvközösség és a hozzá tartozó egyének számára minden más, idegen nyelvvel szemben az anyanyelv a föltétlen és teljes birtoklás tényét jelenti, amely révén megtanul gondolkodni és gondolatait kifejezni, tudatában ez tárja fel először a környező világot, ennek segítségével ismeri meg mind tágabban annak fogalmi rendszerét, majd ez kíséri végig élete során úgy, hogy gondolkodásának – ahogy köznapian mondani szokás, észjárásának – gyökerei, képzeletvilága az anyanyelv jeleihez és jelkapcsolataihoz, szerkezeti formáihoz kötődik” (Benkő 1999: 11).

Anyanyelvű oktatás a határokon túl

Az a tény, hogy a nemzet és az anyanyelv milyen szorosan összetartozik, nem a fenti idézetben fogalmazódik meg először, ám ez a rövid részlet kétségtelenül az egyik legpontosabb meghatározása a nemzetközösség és az anyanyelv viszonyának. A határokon túli, kisebbségi helyzetben élő magyarság is – bár mindenhez szorosan kötődik, ami magyar – elsősorban az anyanyelvet tekintve nemzeti hovatartozása fő jegyének. Ezért tartja fontosnak mindazt, ami az anyanyelvét megőrizheti: a kétnyelvű helység- és utcanévtáblákat, a magyar tannyelvű oktatási intézményeket, a magyar nyelvű sajtótermékeket stb. Közben tudatában van annak, hogy a kisebbségi létben az anyanyelv használatát és az anyanyelvi oktatást már rég nem a hagyományok határozzák meg, hanem az illető nemzeti közösségek nyelvének az alkotmányban is rögzített alárendelt jogi státusa, az ebből fakadó nyelv- és oktatáspolitikai, valamint az egyre kedvezőtlenebb nyelvi környezet és a tudatosan gerjesztett intoleráns hangulat (vö. Péntek 1996: 35, Misad 2009: 54–55). Éppen ezért sokak számára képtelenségnek tűnhet abban reménykedni, hogy az anyanyelvi oktatás ellensúlyozni tudja a fent említett környezeti hatásokat, mégis azt gondoljuk, hogy az anyanyelvoktatást úgy az óvodai nevelés, mint a tanárképzés viszonylatában fontos szakmai kérdésként kell kezelnünk. Alapvető, mindennapi feladatnak kell tekintenünk az anyanyelvű oktatás színvonalának emelését, a megfelelő módszertan, illetve oktatási anyagok kidolgozását, a használható tankönyvek és taneszközök megjelentetését stb. (vö. Benčatová 2006: 78–79). Mindezek ismeretében az elsődleges cél a nyelvi öntudatnak, a magyar nyelv presztízsének, történeti és jelenkori értékének az erősítése.

Az útkeresés időszaka

A fentiek tudatában, mindennemű állami támogatás nélkül, de a szlovákiai magyar pedagógusok ösztönző, buzdító támogatásával (Hodossy 2003: 5) indult útjára 1994-ben az anyanyelvi oktatás szakmai-módszertani kérdéseivel foglalkozó *Katedra* című folyóirat. Sajtó- és kultúrtörténeti szempontból szép hagyomány folytatódott a lap megjelenésével – írja Turczel Lajos, a *Katedra* azóta elhunyt örökös munkatársa –, hiszen körülbelül fél tucat első csehszlovák köztársasági pedagógiai folyóirat, illetve a későbbi *Szocialista Nevelés* (az 1989-es rendszerváltást követően már csak *Nevelés*) után szinte megszakítás nélkül volt szakmai

periodikuma a szlovákiai magyar pedagógustársadalomnak (Turczel 1995: 3). Pedig a kezdet kezdetén nem volt teljesen egyértelmű a lap pedagógiai irányvonala: indulásakor a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség Dunaszerdahelyen megjelenő tájékoztató jellegű lapjaként tartották számon, amely a különböző kulturális, szakmai stb. szövetségek felhívásaitól kezdve a budapesti bábszínház műsorajánlatán keresztül egészen a pályázatírás tízparancsolatáig sok mindent tartalmazott. Mindenesetre a kiadvány már az útkeresés időszakában felhívta a figyelmet néhány fontos neveléseméleti kérdésre, és foglalkozott a rendszerváltás után szerveződő szakmai csoportosulások, szervezetek problémáival is. Ennek ellenére egyre többen adtak hangot elégedetlenségüknek a lap irányultsága miatt: az újraéledő cserkészmozgalom és a pedagógia „közösködése” sokakban keltett visszatetszést. Azt azonban mindenképpen meg kell jegyezni, hogy a későbbi *Katedra* folyóirat szerkezete éppen a cserkészszövetség kérésére kidolgozott módszertani programnak köszönhető, amelynek értelmében szlovákiai magyar szakemberek fogalmazták meg a szövetségnek a magyar történelem, a természetismeret, a népzene, a pedagógia, a pszichológia és a valláserkölcsterületével közös kapcsolódó pontjait (vö. Vajda 2003a: 8–9).

A *Katedra* folyóirat egyes korszakai

Miképpen is vált pedagógiai folyóirattá a cserkészmozgalom lapjaként induló *Katedra*? Az 1995. évi márciusi számban a szerkesztőség arról értesíti az olvasókat, hogy megállapodást kötött a magyarországi *Iskolakultúra* című folyóirattal, és ennek eredményeképpen az anyaországi szakmai lap rövidített változatban, négyoldalas mellékletként jelenik meg ezentúl a *Katedra* egyes számaiban. Az eredetileg hosszabb időre tervezett elképzelésnek külső körülmények állták útját: 1995 májusában a szerkesztőség rövid közleményben tudatta az olvasókkal, hogy a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség nem tudja tovább vállalni a folyóirat kiadásával járó költségeket. Bár az *Iskolakultúra* csak két hónapig szerepelt mellékletként a lapban (a továbbiakban már csak az aktuális lapszámok tartalomjegyzéke volt olvasható a kiadványban), a *Katedra* szerencsére nem szűnt meg. A kiadás joga a Lilium Aurum Kft. kezébe került, és ez egyértelműen meghatározta a folyóirat jövőbeni profilját: a *Katedra* a szlovákiai magyar pedagógusok és nevelők lapjává kívánt válni (Vajda 2003a: 9).

1995 szeptemberében – nemcsak formai, hanem tartalmi tekintetben is – új köntösben jelent meg a *Katedra*. A régi lapszámok helyett színes nyomással készült, huszonnyolc oldalas folyóiratot tarthatott kezében az olvasó, aki egyúttal megismerkedhetett a kiadvány szerkesztőségi szabályzatával, valamint az újonnan alakult Katedra Társaság működésének az alapelveivel. A folyóiratban helyet kaptak az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó rovatok, mégpedig a magyar nyelv és irodalom (koordinátor: Héder Ágnes), a szlovák nyelv (Bóna Irén, Skabela Rózsa), az idegen nyelvek (Czére Gyöngyi), a matematika (Horváth Géza, László Béla), a fizika és az informatika (Kiss László, Szabó Endre), a kémia (Andruskó Imre), a hittan (Szarka Árpád), a néprajz (Liszka József), a társadalomismeret (Öllős László), valamint az alsó tagozat (Mészáros Péter) témakörében. A tantárgyak száma a későbbiekben a pszichológiával és a gyógypedagógiával (Németh Margit, Strédl Teréz, Bordás Sándor) bővült (Vajda 2003a: 9).

Az 1995-ös év azonban nem csak az arculatváltás miatt emlékeztet a *Katedra* folyóirat szerkesztőségének, illetve az olvasóinak. Szlovákiában egyre inkább bonyolódott a politikai helyzet (1994 márciusában megbukott a második Mečiar-kormány, de még ugyanennek az évnek a végén ismét hatalomra került), és az egyébként sem kedvező társadalmi légkör új kihívások elé állította a szlovákiai magyar pedagógusokat és a szülőket egyaránt. Az év nagy része az újabb Mečiar-kormánynak a kisebbségekkel szemben fogantatosított egyre agresszívabb rendelkezései (l. 1995. évi államnyelvtörvény), illetve az úgynevezett alternatív oktatás bevezetése elleni harccal telt, amelyben a *Katedra* folyóirat is komoly részt vállalt. A szerkesztőség állásfoglalásban reagált a már ugyan demokratikus, de még gyermekcipőben járó társadalom túlkapásaira, és egyre erőteljesebben szorgalmazta a kisebbségi oktatásügy autonómiájának gondolatát (l. Hecht 1996, Varga 1996a, b). Jóllehet annak idején

– tartva a szakmai folyóirat politizálódásának veszélyétől – sokan ellenezték a politikusok megszólaltatását a lap hasábjain, a *Katedra* közzétette néhány, a politikai életben szerepet vállaló szlovákiai magyar közéleti személyiség véleményét (l. Bauer 1997, Gyurovszky 1997, A. Nagy 1997). Közben természetesen szakmai jellegű feladatairól sem feledkezett meg a lap: ebben az időszakban is kereste az eredményes gyakorlati tudást biztosító oktatási-nevelési módszereket, illetve nyilvánosságra hozta az Országos Pedagógiai Intézet által a magyar nyelv és irodalom tantárgyból kidolgozott úgynevezett művelődési kerettervet. 1998 végén a *Katedra* folyóirat fellélegezhetett: a politikában új szelek kezdtek fújni, elhárulni látszott az alternatív oktatás bevezetésének a veszélye, így a kiadvány visszatérhetett eredeti vállalatához. Ezt bizonyítja a februári szám vezércikke is, amely a tehetséggondozás fontosságáról és megvalósításának lehetőségeiről szól.

1999 első felében a *Katedra* szerkesztősége egy kérdőíves vizsgálattal szeretne volna megtudni, vajon elégedett-e a célközönség a lap színvonalával, illetve igényli-e a folyóirat megújulását. A válaszokból kiderült, hogy a lap olvasótábora – amelynek 81%-át pedagógusok alkotják – nem örül azoknak a korábbi változtatásoknak, amelyek következtében a *Katedrában* háttérbe szorultak a szakmai jellegű írások, és egyre nagyobb teret kapott a szélesebb nyilvánosságnak szánt publicisztika (mint pl. a közbiztonsággal kapcsolatos sorozat, a dalai lámával készített interjú stb.). A felmérés eredményeinek összegzése után a szerkesztőbizottság úgy döntött, hogy visszatér az eredeti elképzeléseihez, és a *Katedra* a továbbiakban elsősorban a szlovákiai magyar pedagógusok – mellettük a szlovákiai magyar oktatásügy iránt érdeklődő szülők – szakmai folyóirataként folytatja útját (Vajda 2003b: 11–12).

Indulása óta a *Katedra* hatalmas változáson ment keresztül: a jellegtelen tájékoztatófüzetből országosan ismert szakmai folyóirattá vált, amelyben a szlovákiai magyar közoktatás szakavatott képviselői, tapasztalt gyakorló pedagógusok és nevelők, gyógypedagógusok és (iskolai) pszichológusok írásai olvashatók. A formailag időről időre megújuló lapot egyre inkább tartalmi igényessége és szakmai alapossága teszi közkedvelt periodikumká. Megjelenése óta – immár 16 éve – a szlovákiai magyar oktatási intézmények minden típusa (óvodák, alapiskolák és gimnáziumok, szakközépiskolák és szakmunkásképzők, nyolcosztályos és egyházi gimnáziumok) hallatta szavát a lapban. A pedagógus szerzők egy része fontosnak tartja a véleménynyilvánítást, és a *Katedra* hasábjain él is ennek lehetőségével, más része pedig egyszerűen csak meg akarja osztani tapasztalatait a pedagógus kollégákkal.

A folyóirat legújabb száma

A *Katedra* legújabb, 2010. márciusi számának *Nyelvi jogsegélyszolgálat* című vezércikke (szerzője Petőcz Kálmán) nem pedagógiai jellegű írás. Bár általában nem jellemző, hogy a lap nyílt politikai állásfoglalást közvetítene, néhány esetben, amikor az egyes törvényerejű rendelkezések a szlovákiai magyar nyelvű oktatást hátrányosan érintik (l. az ún. alternatív oktatás bevezetése elleni tiltakozást 1995-ben), kivételt tesz. Most is ez történt: az 1995. évi államnyelvtörvény 2009-ben végrehajtott módosítása értelmében az anyanyelvüket a törvény betűjétől eltérő módon használó kisebbségi szervezetekre, hivatalokra, szolgáltatókra és magánszemélyekre pénzbírságot szabhat ki a hatalom. A szerző ezért érzi szükségét annak, hogy tájékoztassa többek között a *Katedra* olvasóit is az úgynevezett jogsegélyszolgálat megalakulásáról és annak fő céljairól. Eszerint minél előbb fel kell mérni a nyelvi jogok valós helyzetét Dél-Szlovákiában, a kisebbségi beszélőket tájékoztatni kell nyelvi-nyelvhasználati jogaikról, illetve indokolt esetben – ha anyanyelvük használata miatt hátrányos megkülönböztetés érné őket – szakmai vagy jogi segítséget kell nyújtani számukra. Az írás felhívja a pedagógusok figyelmét arra, hogy a nyelvtörvény rájuk vonatkozó rendelkezéseinek értelmében az őket érintő problémákkal a jogsegélyszolgálat mellett a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala, illetve a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége külön is foglalkozik.

Az általános pedagógia témakörébe sorolható Strédl Teréz *Képességek fejlesztése* című cikke, amely arra a megállapításra épül, miszerint az utóbbi két évtizedben átrendeződött a tanulók képességeinek a rendszere, mégpedig a memória kárára, ugyanakkor a kreativitás javára. A szerző a továbbiakban azt fejtegeti, hogy amennyiben korunk iskolája még mindig a memorizáló oktatást részesíti előnyben, nem csodálkozhatunk azon, hogy a jelenlegi társadalmakban egyre nagyobb a funkcionális analfabéták száma, akik megtanulnak ugyan olvasni, írni, számolni, csak éppen nem tudják, mit olvasnak, írnak, illetve számolnak. Angyal Péter *Tesztelés és színvonal* című írásában azt kérdezi, mi értelme van annak az országos felmérésnek, amely az alapiskolás tanulók tudásszintjét méri matematikából, valamint magyar és szlovák nyelvből, ha a felmérés eredményeitől függetlenül minden végzős bekerül az általa választott középiskolába. A szerző nem tartja jó ötletnek, hogy az oktatási intézmények jelenleg a tanulók létszáma alapján kapják az állami támogatást, szerinte az oktatás színvonala, illetve a tanulók tudásszintje így egyértelműen háttérbe szorul. Az *Előbb én!* című rövid írás (szerzője Jády Mónika) az óvodáskorú gyermekeket nevelő pedagógusoknak és szülőknek szól: arra biztatja őket, hogy a szülő vagy más felnőtt kizárólagos figyelmét igénylő gyermeknek – természetesen anélkül, hogy közben sérülne – meg kell tanulnia, hogy az őt körülvevő személyek nem egyedül érte vannak.

A konkrét tantárgyak oktatásáról ezúttal a magyar nyelv és irodalom, a biológia, illetve a környezetvédelem területéről jelentek meg írások a lapban. Nagy Erika *Öreg néne őzikéje* című cikke valójában emlékezés, amelyben a szerző a legkedvesebb verses meséjét, illetve az ebből készült mesefilmet mutatja be, miközben utal a történet fő mondanivalójára és a mese feldolgozása során alkalmazható megközelítési módokra. Péntes István irodalmi rovatában ezúttal *Versekben tündöklő nagyszavakkal* találkozhat az olvasó, a magyar irodalmat oktató pedagógus pedig az illusztrációként közölt versrészletek felhasználásával teheti vonzóbbá a régi magyar költészetet bemutató tanórát. A nyelvtanórán, a mellérendelő összetett mondatok tanításakor a pedagógus segítségére lehet Jakab István *Mikor „de”, mikor „azonban” s mikor „hanem”?* című írása, amelyben a szerző – számos gyakorlati példa bemutatásával – arra figyelmeztet bennünket, hogy az ellentétes mondatok szerkesztésekor előbb azt kell tisztázni, milyen mondatfajta, mondatfajta van szükségünk a mondanivaló kifejezéséhez, és ennek megfelelően kell kiválasztanunk a legodaillőbb kötőszót. A biológián belül a növénytan-, illetve a természetismeret-óra tananyagát teheti érdekesebbé a *Mikor nyílnak a virágok?* című cikk (szerzője Csicsay Alajos), amely elsősorban gyakorlati tanácsokat tartalmaz a vadon élő virágos növények tanításához. Miklós Viktória *Földünk globális problémái* című írása a környezetismeret és a környezetvédelem témakörébe tartozik, elsődleges célja a globális felmelegedés, illetve az ennek hatására kialakult környezeti problémák veszélyeinek a megvilágítása.

Az alap- és a középiskolás tanulók lelki, valamint testi egészségével több cikk is foglalkozik. Szák-Kocsis Kata könyvtáros-tanár meg van győződve arról, hogy a tananyaggal való megfelelő haladás kényszere a lelki gondokkal, érzelmi hiányosságokkal növekvő gyerekeknél állandó feszültség forrása. *Könyvtár a serdülőkért* című írásában arra hívja fel a figyelmet, hogy a belső konfliktusokkal, gondokkal küszködő tanulóknál szükség van olyan speciális – tehát nem osztálytermi – környezetben folyó tevékenységekre, amely módot ad a pedagógusnak a kötetlenebb megfigyelésekre, illetve a legmegfelelőbb nevelési módszer kiválasztására. Az *élet nyelve* című cikkben Péntes Éva az erőszakmentes kommunikációt állítja előtérbe, miközben – az adekvát módszerek eszköztárának bemutatása mellett – arra biztatja az olvasót, hogy empátikus képességeit is fejlessze. Belkovics Judit pszichológus a lelki egészség fontosságára figyelmeztet: szerinte éppen ez a tényező segíti az egyént a különböző akadályok, problémák leküzdésében. A *Gondolatok a „Mondjunk nemet a drogra!”* című írás (szerzője Stirber Lajos) valójában reflektálás egy korábbi problémafelvető cikkre, amelyben a szerző arra keresi a választ, mi állhat a közép- és az alapiskolás fiatalok szenvedélybetegségének a hátterében. Miriák Ferenc *Az egészséges táplálkozás iskolapéldái* című írásában az iskoláskorú gyermekek egészséges étrendjének kialakításáról és ennek lehetőségeiről szól egy új keletű európai uniós program kapcsán.

A világra való kitekintés jegyében született az *Állami és elit iskolák* című beszámoló (szerzője Molnár Miriam), amely az amerikai oktatási intézmények egyes típusait mutatja be az érdeklődőknek. A továbbiakban Száraz Szilvia a világ számos országában alkalmazott EDUCARE oktatási program előnyeiről és eddigi eredményeiről tájékoztatja az olvasót.

A szlovákiai magyar tannyelvű oktatási intézmények tanulóinak körében nagy népszerűségnek örvendenek az Katedra-versenyek, amelyek elsősorban a magyar irodalom, a magyar történelem, a földrajz és a matematika tantárgyakra épülnek, de – Dunaszerdahely híres szülőtte, Vámbéry Ármin révén – a lap Kelet-kutatással kapcsolatos dolgozatok készítésére is buzdítja a pedagógusokat és a diákjaikat. Mind a versenyfeladatok, mind az eredmények közzététele a *Katedra* hasábjain történik, egyes iskolák számára presztízskérdést jelent a tantárgyi versenyekbe való bekapcsolódás.

A lap legújabb száma hasznos információval is szolgál: Szlovákia és Magyarország viszonylatában egy kormányközi megállapodásról tájékoztatja az érintetteket, amelynek lényege a nemzeti kisebbségek kölcsönös támogatása az oktatás és a kultúra területén. A *Szülőföldön magyarul* című írás azt vázolja, hogyan használják fel a tanulók nyelvi identitásának megőrzésére ezt a támogatást az egyes szlovákiai magyar tannyelvű oktatási intézmények. A továbbiakban a pedagógusok számára szervezett továbbképző tanfolyamokról tájékoztat a lap, közli az Egressy Béni színjátszó fesztivál versenyfelhívását, valamint bemutatja az idén ötvenéves nyitrai magyar pedagógusképzés évfordulójával kapcsolatos rendezvényeket. Az egyes szlovákiai magyar tannyelvű középiskolák bemutatásával elsősorban a szülőket szólítja meg a folyóirat, a *Mi legyek, ha nagy leszek?* című rovatban ezúttal a nagy hagyományokkal rendelkező, 1872-ben alapított úgynevezett kassai ipariskola oktatási programjairól tájékoztatja az érdeklődőket.

A 16 éves *Katedra* folyóirat sokak – szakmabeliek és nem szakmabeliek – szerint betöltötte azt az űrt, amely a korábbi pedagógiai jellegű lapok megszűnése után keletkezett, és napjainkban nem csupán szakmai folyóiratra kell gondolnunk a neve hallatán, hanem szakmai szerveződésre, mozgalomra is (László 1996 nyomán). A *Katedra* mára ismert és elismert szakmai fórummá vált, és úgy tűnik, a legjobb úton halad afelé, hogy valóra váltsa az 1995-ben megfogalmazott szerkesztőségi alapelveket, amelyek szerint: „A *Katedrának* tekintélyes lappá kell válnia. Olyan lappá, amelynek hasábjain megtisztelő a megjelenés, s amelynek álláspontjai, értékítéletei hazai oktatásügyünk szellemi vezérfonalává válnak. Erre nemcsak a szlovákiai magyar oktatásügynek, hanem az egész szlovákiai magyarságnak nagy szüksége van.”

Irodalom

- Bauer Edit 1997. Sorskérdés az iskolázottság. *Katedra* 6: 3.
- Benčatová, Ľudmila 2006. Didaktika slovenského jazyka v študijnom programe na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. In: Švec, Štefan – Bazáliková, Janka (eds.) *Didaktika humanitných predmetov*. Paedagogica 18. Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. UK. Bratislava. 75–84.
- Benkő Loránd 1999. Anyanyelvi örökségünk. In: V. Raisz Rózsa – H. Varga Gyula (szerk.) *Nyelvi és kommunikációs kultúra az iskolában I.* Magyar Nyelvtudományi Társaság. Budapest. 9–18.
- Gyurovszky László 1997. A cél: iskoláink megvédése és színvonalának emelése. *Katedra* 7: 3.
- Hecht Anna 1996. Teljes átalakulást. *Katedra* 8: 4–5.
- Hodossy Gyula 2003. A vállalás vállalása. *Repertórium 1994–2003*. Lilium Aurum. Dunaszerdahely. 5.
- László Béla 1996. Leltár. *Katedra* 10: 3.
- Misad Katalin 2009. Kisebbségi nyelvhasználati jogok Szlovákiában, Finnországban és Dél-Tirolban. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények. Interdiszciplináris Tanulmányok*. 1: 49–56.
- A. Nagy László 1997. Megvédjük anyanyelvi iskoláinkat! *Katedra* 9: 3.

- Péntek János 1996. Az oktatás hagyományai, lehetőségei és esélyei a határokon túl. In: V. Raisz Rózsa (szerk.) *Anyanyelv és iskola az ezredfordulón*. Magyar Nyelvtudományi Társaság. Budapest. 33–40.
- Szerkesztőségi alapelvek* 1995. Kézirat.
- Turczel Lajos 1993. A Katedra helye a szlovákiai magyar pedagógiai sajtóban. *Katedra* 1: 3.
- Vajda Barnabás 2003a. A lap korszakai. *Repertórium 1994–2003*. Lilium Aurum. Dunaszerdahely. 8–12.
- Vajda Barnabás 2003b. Szakmaiság, szaktantárgyak. *Repertórium 1994–2003*. Lilium Aurum. Dunaszerdahely. 12–14.
- Varga Frigyes 1996a. Az autonóm iskolák rendszerének működése és irányítása I. *Katedra* 9: 10–11.
- Varga Frigyes 1996b. Az autonóm iskolák rendszerének működése és irányítása II. *Katedra* 10: 10–11.

Misad, Katalin: Katedra (Professorship) – The Journal of Hungarian Teachers and Hungarian Parents in Slovakia

Az írás szerzőjéről

Misad Katalin
Comenius Egyetem, Pozsony, Szlovákia
misadova[kukac]fphil.uniba.sk